

ISABEL

Oyarzábal

Isabel Oyarzábal Smith

Primera inspectora de Treball i primera dona ambaixadora d'Espanya

Màlaga, 1878 - Ciutat de Mèxic, 1974

De faceta altament diversa i heterogènia, com a activista feminista i republicana, Isabel Oyarzábal desenvolupa el seu màxim potencial en un món d'homes. La seva formació és autodidacta i humanista, i forma part del cercle cultural burgès i feminista de Madrid a les primeres dècades del segle xx, com a membre destacat de l'Associació Nacional de Dones Espanyoles i del *Lyceum Club*. Tots dos són espais on es promouen les noves relacions socials de gènere, la dignificació del treball femení i l'educació integral, des d'un acostament burgès que es tradueix en un cert reconeixement de l'autoritat femenina als espais públics i privats, no sense reticències. Especialment, l'educació de les dones de classe treballadora centra les conferències internacionals i assaigs (1920-1929).

De formació polifacètica, políticament ben connectada, pertany des del 1931 a la UGT i al PSOE, i obté la confiança personal de polítics de la talla de Francisco Largo Caballero, Luis Araquistáin o Julio Álvarez del Vayo. Se centra en la crítica de la manca d'assistència social generalitzada amb un discurs combatiu en què mostra les mancances de la legislació social, les condicions de vida pèssimes de la classe treballadora i la seva repercussió en les dones i els nens.

És la primera dona espanyola que obté una plaça com a inspectora provincial de Treball (1933) i la primera dona ambaixadora d'Espanya que ocupa el càrrec de ministra plenipotenciària i ambaixadora de la Segona República a la Legació Espanyola a Suècia i Finlàndia (1936-1939). Alhora, participa com a experta en qüestions de Dret Internacional sobre treball de menors i de dones a l'Organització Internacional del Treball (1931) i la Comissió Consultiva d'Experts en Matèria d'Esclavatge de la Societat de Nacions (1934-1938). Les seves aportacions van dirigides a tractar temes relacionats amb l'esclavatge infantil, el treball forçós i la denúncia de les pràctiques d'esclavitud a les quals s'atreveix anomenar *prostitució encoberta*.

Autora de novel·les autobiogràfiques, evoca amb certa angoixa vital la seva vida anterior en tres grans publicacions escrites a l'exili: *I Must Have Liberty* (1940), *Smouldering Freedom* (1945) i *Alexandra Kollontay* (1947), que representen una síntesi perfecta de l'experiència del desterrament. La qualitat d'intel·lectual republicana exiliada es consolida a Mèxic, com a integrant i portaveu de la Junta de Cultura Espanyola. La seva trajectòria vital és un exemple paradigmàtic d'una republicana que es queda sense república.

Olga Paz Torres
Professora agregada d'Història del Dret i de les Institucions
Investigadora del Grup Antígona de la Facultat de Dret
Universitat Autònoma de Barcelona

Referències:

- Paz Torres, Olga (2010). *Isabel Oyarzábal Smith (1878-1974). Una intel·lectual en la Segunda República española. Del reto del discurso a los surcos del exilio*. Sevilla: CES Premio de Investigación 2010.
- Paz Torres, Olga (2018). Aspiraciones y oportunidades de las mujeres en la Segunda República española. El caso de Isabel Oyarzábal Smith. A: Rosa Monlleó Peris; Inmaculada Badenes-Gasset Ramos; Eva Alcón Sornichero (eds. lit.), *Mujeres públicas, ciudadanas conscientes. Una experiencia cívica en la Segunda República*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, Servei de Comunicació i Publicacions, 99-116.
- Paz Torres, Olga (2019). Foros internacionales de participación femenina (1931-1939): Isabel Oyarzábal Smith en la Organización Internacional del Trabajo y en la Sociedad de Naciones. A: Miguel Ángel Chamocho Cantudo; Isabel Ramos Vázquez (coords.), *La Organización Internacional del Trabajo: Cien años de protección jurídica internacional de la clase obrera (1919-2019)* (293-328). València: Tirant lo Blanch.
- Vídeo: Centro Andaluz de las Letras. *Jornadas Isabel Oyarzábal*. Málaga, 24, 25, 26.11.2020. A: <https://www.juntadeandalucia.es/cultura/calettras/content/jornadas-sobre-isabel-oyarzabal> (Consulta: 19.09.2022).
- Vídeo: EMARTV (Asociación de Emisoras Municipales de Andalucía de Radio y Televisión). *Mujeres en la Historia. Isabel Oyarzábal*, 24.11.2021. A: <https://www.youtube.com/watch?v=zhNPus4SjV8> (Consulta: 19.09.2022).

Citació suggerida:

Paz Torres, Olga (2022). *Isabel Oyarzábal Smith* [Recurs electrònic], Universitat Autònoma de Barcelona, novembre 2022. En: <https://ddd.uab.cat/record/268723>

Aquesta nota biogràfica pertany al projecte *Dones juristes pioneres: record i memòria*, novembre 2022, dut a terme en el marc d'un projecte d'innovació i de millora de la qualitat docent de la UAB 2021. Investigadora principal: María Jesús García Morales. Núm. ajut GI515402.

